

De jazzband van de publieke gezondheid

Mariska van Blankers · Marja van Bon · Jolanda Keijsers · Hans van Oers · Erik Ruland · Henriëtte Treurniet · Petrien Uniken Venema · Koos van der Velden · Kerngroep Kennisinfrastructuur Publieke Gezondheid (KIS-PG)

Published online: 24 April 2017
© Bohn Stafleu van Loghum 2017

Improvisatiemaatschappij

In 2011 schreef Hans Boutellier, bijzonder hoogleraar Veiligheid en Burgerschap aan de Vrije Universiteit een boek, getiteld *De improvisatiemaatschappij* [1]. Hij laat daarin zien hoe politiek, overheid en publieke sector in de afgelopen tien jaar voortdurend hebben geprobeerd om meer orde in de maatschappij aan te brengen. ‘Orderingsprogramma’s’, noemt hij het, en hij geeft als voorbeeld de normen-en-waardencampagne van Balkenende en de roep om actief burgerschap. Hij toont ook het wisselende succes van deze programma’s aan. ‘Het normen-en-waardenverhaal van Balkenende – ik noem het “beschavingsdefensief” – is faliekant mislukt. Zo’n groot, top-down-verhaal werkt niet in deze samenleving. En dat actieve burgerschap draagt nog steeds te veel spanningen in zich. Er wordt meestal op een te instrumentele manier naar burgers gekeken; zo werkt het niet. Ordening werkt pas, wordt pas geaccepteerd als het aansluit bij wat

burgers doen en willen. Zo werkt de improvisatiemaatschappij.’

Kennis

Orderingsprogramma. Improvisatiemaatschappij. Interessant. Onbewust gingen onze gedachten naar onze deelname aan de Kerngroep rond de Kennisinfrastructuur Publieke Gezondheid (KIS-PG). Een groep vertegenwoordigers van publieke gezondheidsinstellingen die er toe doen: de Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid in Nederland, GGD GHOR Nederland, de NSPOH, het RIVM, TNO en het Trimbos-instituut. In 2013 spraken we de intentie uit om de Kennisinfrastructuur te verbeteren [2]. We constateerden dat er, mede door de decentralisaties, een verregaande versnippering aan het ontstaan is in het maken en delen van kennis. Zowel de ‘horizontale’ samenwerking (tussen publieke gezondheidsinstellingen onderling, op landelijk of lokaal niveau), als de ‘verticale’ (tussen de landelijke en regionale instituties) brokkelt op een onwenselijke manier af. En, eerlijk is eerlijk, we dachten aan een orderingsprogramma. We hadden wel een idee hoe het beter kon: een nationale kennisagenda, lokale kennisagenda’s, afstemming daartussen, afspraken maken, partijen verbinden, regievoeren, kennis laten stromen ... dat moest toch eenvoudig zijn. Als je maar wilt.

Waarheid

KIS-PG is inmiddels drie jaar verder, en natuurlijk: we hebben concrete resultaten geboekt. Zo hebben we in opdracht voor ZonMw een inventarisatie gemaakt van kennisvragen die op lokaal niveau leven rond het sociaal domein, [3] en hebben we onderling afgesproken te gaan werken met vouchers. Heel praktisch: we wisselen medewerkers uit tussen de verschillende in-

---

M. van Blankers · H. van Oers
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM),
Bilthoven, Nederland

M. van Bon
Trimbos-instituut, Utrecht, Nederland

J. Keijsers
TNO, Leiden, Nederland

E. Ruland · P. Uniken Venema
NSPOH, Utrecht, Nederland

H. Treurniet (✉)
GGD GHOR Nederland, Utrecht, Nederland
htreurniet@ggdghor.nl

K. van der Velden
Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid,
Radboudumc, Nijmegen, Nederland

stituten via het vestzak-broekzakprincipe. Makkelijk en fijn voor iedereen. Zo heeft een medewerker van GGD GHOR Nederland, in opdracht van de NSPOH, 'gratis' in 40 uur een inventarisatie naar kennisbehoeften gedaan bij de GGD'en, die de NSPOH hielp bij het formuleren van haar cursusaanbod. Allemaal frisse ideeën.

Maar tegelijkertijd zijn we de waarheid steeds beter onder ogen gaan zien. Het grote verhaal en het geloof in ordening door sturing hebben we losgelaten. De kennisinfrastructuur is nog steeds versnipperd, kennis wordt dubbel ontwikkeld en onvoldoende uitgewisseld, en er is geen echte regie. En ook ónze invloed is beperkt.

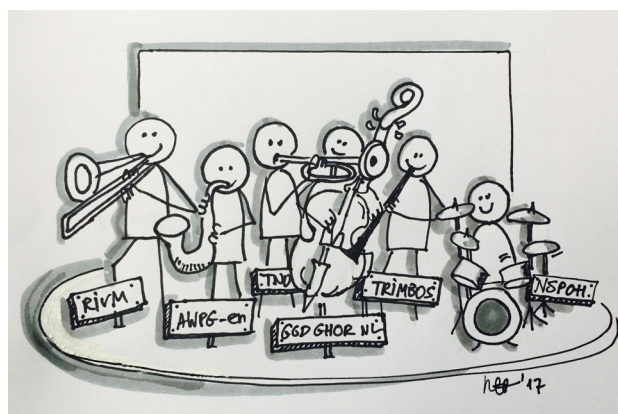
Jazzband

Maar één ding houdt ons op de been: we passen perfect in de geest van deze tijd. Of, om Hans Boutellier te citeren: 'Er is in deze tijd sprake van een enorme complexiteit en fluiditeit waardoor de maatschappij (lees: kennisinfrastructuur) chaotisch, problematisch en paniekerig kan overkomen. Maar: tegelijkertijd is er sprake van een sociale orde, wordt die iedere dag weer opnieuw in allerlei vormen van verkeer tussen mensen bevestigd, ontstaat die ook telkens weer, en wordt er afgestemd. Ik vind dat je het kunt vergelijken met een jazzband. Er liggen onder de drukte, de snelheid, de kakofonie nog steeds ritmes: regels, verbanden van bezielde individuen, die ervoor zorgen dat er richting ontstaat.'

Dat laatste zien we in onze Kerngroep rond de Kennisinfrastructuur Publieke Gezondheid. We zijn een pragmatische groep en een bezielde verband; we hebben elkaar gevonden in de chaos, we geloven dat kennis beter, handiger én goedkoper kan stromen. Dus houden we oren en ogen open. Dichtbij huis zorgen we dat onze eigen instituten beter samenwerken. Door alert te zijn op initiatieven in het kennisland-

schap, die met elkaar te delen en andere kennispartners – bijvoorbeeld in het sociale domein – te leren kennen, ontmoetingen te organiseren, en elkaar en anderen te wijzen op kansrijke samenwerkingsopties. We steken ook de handen uit de mouwen; de genoemde inventarisatie voor ZonMw is daar een voorbeeld van.

Kortom: we zijn een jazzband en kijken waar we kunnen inspringen. En zo brengen we, ondanks de chaos, de drukte en de snelheid in het kennislandschap, toch richting aan.

Literatuur

1. Boutellier H. De Improvisatiemaatschappij. Over de sociale ordening van een onbegrensde wereld. Den Haag: Boom Uitgevers; 2010.
2. GGD GHOR Nederland. Stimulans kennis en innovatie door samenwerking organisaties 2013. Utrecht: GGD GHOR; 2013. <http://www.ggdghor.nl/nieuws/2013/10/31/stimulans-kennis-en-innovatie-door-samenwerking-or/>.
3. Bon-Martens MJH van, Treurniet HF, Oers JAM van. Quick scan regionale kennisagenda publieke gezondheid voor het sociaal domein. Den Haag: ZonMw; 2015.